

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 18.11.2008
KOM(2008) 765 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden vaikutukset ja EU:n laajentuminen

**Kertomus vuoden 2005 liittymissopimuksessa vahvistettujen siirtymäjärjestelyjen
ensimmäisestä vaiheesta (1.1.2007–31.12.2008) – kertomusta pyydetty myös vuoden 2003
liittymissopimuksessa vahvistettujen siirtymäjärjestelyjen mukaisesti**

1. JOHDANTO

1.1. Kertomuksen tavoite

Tällä kertomuksella on kaksi tavoitetta:

- Neuvosto voi kertomuksen perusteella tarkastella työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen sovellettavien siirtymäjärjestelyjen toimivuutta kahden ensimmäisen soveltamisvuoden aikana Bulgarian ja Romanian Euroopan unioniin liittymistä koskevan vuoden 2005 sopimuksen liitteissä VI ja VII olevan 3 kohdan mukaisesti.
- Neuvosto voi kertomuksen perusteella tarkastella uudelleen¹ vuoden 2003 liittymissopimukseen sisältyviä siirtymäjärjestelyjä liitteissä V, VI, VIII, IX, X, XII, XIII ja XIV olevan 4 kohdan mukaisesti Tšekin, Viron, Latvian, Liettuan, Puolan, Slovenian ja Slovakian 10. syyskuuta 2008 ja Unkarin 29. syyskuuta 2008 esittämän pyynnön vuoksi.²

Kertomuksessa tehdään tiivistetty katsaus työllisyyttä käsittelevässä *Employment in Europe 2008* -raportissa esitettyyn tilastolliseen ja analyttiseen aineistoon. Raportista löytyy tarkempia tietoja mm. tässä kertomuksessa mainitusta tutkimuksesta.³

1.2. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus perusvapautena

Henkilöiden vapaa liikkuvuus on yksi EY-lainsäädännön takaamista perusvapauksista. Sen perusteella EU:n kansalaisilla on oikeus muuttaa vapaasti toiseen EU:n jäsenvaltioon työskennelläkseen siellä ja asuakseen siellä perheenjäsentensä kanssa.⁴ Työntekijöiden oikeus liikkua vapaasti merkitsee sitä, etteivät jäsenvaltiot saa harjoittaa EU:n työntekijöitä ja heidän perheitään kohtaan suoraan tai välillistä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää työhön liittyvissä asioissa. Se takaa yhtäläisen kohtelun myös julkisin varoin rahoitettujen asuntojen, veroetuuksien ja sosiaalietuuksien suhteen.

1.3. Työntekijöiden vapaaseen liikkumiseen sovellettavat siirtymäjärjestelyt

Vuosien 2003 ja 2005 liittymissopimusten mukaisesti jäsenvaltiot voivat tilapäisesti rajoittaa vuonna 2004 (paitsi Maltalta ja Kyprokselta) ja vuonna 2007 liittyneistä jäsenvaltioista tulevien työntekijöiden vapaata pääsyä työmarkkinoilleen.⁵ Näitä nk.

¹ Ks. komission kertomus siirtymäjärjestelyjen kahdesta ensimmäisestä soveltamisvuodesta (KOM(2006) 48).

² Tässä kertomuksessa ei käsitellä EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten maahanmuuttoa.

³ Euroopan komissio, *Employment in Europe 2008*, luku 3: Geographical labour mobility in the context of EU enlargement. Englanninkielisenä julkaistava raportti asetetaan saataville osoitteeseen <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=119&langId=en..>

⁴ Työntekijöiden vapaa liikkuvuus (EY:n perustamissopimuksen 39 artikla) on pidettävä oikeudellisesti erillään vapaudesta harjoittaa itsenäistä ammattia (43 artikla) ja palveluiden tarjoamisen vapaudesta (49 artikla). Lähetetyistä työntekijöistä annettu direktiivi liittyy viimeksi mainittuun vapauteen, eikä siihen sovelleta siirtymäjärjestelyjä. Saksa ja Itävalta saavat vuosien 2003 ja 2005 liittymisasiakirjojen maakohtaisissa liitteissä olevien siirtymäjärjestelyjen 13 kohdan nojalla kuitenkin tietyillä aloilla rajoittaa palvelujen rajatylittävää tarjoamista, johon liittyy työntekijöiden tilapäistä lähettämistä.

⁵ EU15: jäsenvaltiot, jotka muodostivat EU:n ennen 1. toukokuuta 2004.

EU-10: maat, jotka liittyivät EU:hun 1. toukokuuta 2004.

EU8: kaikki EU10-maat paitsi Malta ja Kypros.

siirtymäjärjestelyjä voidaan soveltaa ainoastaan työntekijöihin, ei itsenäisiin ammatinharjoittajiin eikä muihin EU-kansalaisiin.⁶ Rajoituksista huolimatta jäsenvaltioiden on aina asetettava työmarkkinoilleen pääsyn osalta bulgarialaiset, romanialaiset ja EU8-maiden työntekijät etusijalle EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisiin nähden.

Vuosien 2003 ja 2005 liittymissopimukseen sisältyvät tilapäisjärjestelyt ovat rakenteeltaan ja mekanismeiltaan olennaisilta osin identtiset. Enintään seitsemän vuoden siirtymäaika jaetaan kolmeen erilliseen vaiheeseen (2+3+2), joissa kussakin sovelletaan eri ehtoja.

- Ensimmäisen, kaksivuotisen vaiheen aikana EU8- ja EU2-maista tulevien työntekijöiden pääsyä työmarkkinoille säännellään kohdemaan lainsäädännöllä. Vaiheen päättyessä komissio esittää kertomuksen, jonka pohjalta neuvosto arvioi siirtymäjärjestelyjen ensimmäistä vaihetta.
- Jäsenvaltiot voivat jatkaa toimenpiteittensä voimassaoloa kolmella vuodella (toinen vaihe) ilmoitettuaan siitä komissiolle ennen ensimmäisen vaiheen päättymistä. Muussa tapauksessa sovelletaan EY-lainsäädäntöä, jossa taataan työntekijöiden oikeus liikkua vapaasti.
- Rajoitusten pitäisi periaatteessa raueta toisen vaiheen päättyessä. Kansallisia toimenpiteitä toisen vaiheen päättyessä soveltava jäsenvaltio, jonka työmarkkinoilla esiintyy tai uhkaa esiintyä vakavia häiriöitä, voi kuitenkin komissiolle siitä ilmoitettuaan jatkaa toimenpiteiden soveltamista siihen saakka, kun liittymispäivästä seitsemän vuotta kestävä kausi päättyy.

Siirtymäjärjestelyt päättyvät peruuttamattomasti Bulgarian ja Romanian osalta 31. joulukuuta 2013 ja EU8-maiden osalta 30. huhtikuuta 2011.⁷

1.4. Bulgaria ja Romania

Viisitoista jäsenvaltiota rajoittaa Bulgariasta ja Romaniasta tulevien työntekijöiden pääsyä työmarkkinoilleen, kymmenen jäsenvaltiota taas on avannut työmarkkinansa.⁸ Näiden 15 jäsenvaltion soveltamat erilaiset toimenpiteet merkitsevät sitä, että työmarkkinoille pääsyä säännellään eri tavoin. Seitsemän näistä jäsenvaltioista on ottanut käyttöön yksinkertaistavia toimia: nopeutettuja tai yksinkertaistettuja menettelyjä (Belgia, Itävalta ja Luxemburg), vapauttamisen työmarkkinatelistä työluvan myöntämisen yhteydessä (Itävalta, Ranska, Saksa ja Unkari) tai vapauttamisen työlupavaatimuksesta tiettyjen alojen tehtävien yhteydessä tai tietyissä olosuhteissa (Italia, Tanska ja Unkari).

Siirtymäkauden toinen vaihe alkaa 1. tammikuuta 2009. Ne EU25-maat, jotka päättävät luopua rajoituksista, voivat siirtymäkauden kuluessa ottaa niitä uudelleen käyttöön liittymissopimukseen kirjatun suojalausekkeen nojalla, jos niiden työmarkkinoilla esiintyy tai uhkaa esiintyä häiriöitä. Jos EU25-maa haluaa jatkaa rajoitusten soveltamista, sen on ilmoitettava siitä komissiolle ennen kuin ensimmäinen vaihe loppuu 31. joulukuuta 2008.

EU25: jäsenvaltiot, jotka muodostivat EU:n ennen 1 tammikuuta 2007.

EU2: Bulgaria ja Romania.

⁶ Ks. kuitenkin Saksaa ja Itävaltaa koskevat säännökset alaviitteessä 4.

⁷ Lisätietoja siirtymäjärjestelyistä: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=466&langId=en..>

⁸ Tarkempia tietoja jäsenvaltioiden omaksumasta toimintamallista löytyy taulukosta osoitteessa <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=466&langId=en..>

1.5. EU8-maat

Viidestätoista jäsenvaltiosta 11 on avannut työmarkkinansa EU8-maiden työntekijöille. Muista neljästä Itävalta soveltaa yksinkertaistettuja menettelyjä 65 ammattiin sekä poikkeuksia työlupa- ja työmarkkinatestivaatimuksista kolmeen muuhun ammattiin, Belgia on ottanut käyttöön nopeutetun menettelyn työvoimapulasta kärsivillä aloilla, Tanska ei edellytä työlupaa työehtosopimuksen piiriin kuuluvaa työsuhdetta varten, ja Saksa vapauttaa tietyt hyvin koulutetut insinöörit työmarkkinatestistä. Unkari soveltaa vastavuoroisia toimenpiteitä, joilla se rajoittaa sellaisista EU15-maista tulevien työntekijöiden pääsyä työmarkkinoilleen, jotka rajoittavat unkarilaisten työntekijöiden pääsyä omille työmarkkinoilleen. Unkari ei kuitenkaan vaadi työlupaa hyvin koulutetuilta työntekijöiltä ja vapauttaa eräät heikosti koulutetut työntekijät työmarkkinatestistä.

EU8-maista tulevien työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevien rajoitusten pitäisi päättyä 30. huhtikuuta 2009. Rajoituksia edelleen soveltavat jäsenvaltiot voivat pitää ne voimassa vielä 30. huhtikuuta 2009 jälkeenkin, jos niiden työmarkkinoilla esiintyy tai uhkaa esiintyä vakavia häiriöitä. Niiden on ilmoitettava asiasta komissiolle ennen 1. päivää toukokuuta 2009.

Se että tilapäisjärjestelyt rajoittavat työntekijöitten vapaata liikkuvuutta, merkitsee poikkeamista EY:n oikeuden takaamasta perusvapaudesta. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on katsonut johdonmukaisesti, että poikkeamista perusvapauksista on tulkittava suppeasti, joten suppeaa tulkintaa on sovellettava myös niihin edellytyksiin, joiden täytyessä jäsenvaltiot voivat rajoittaa pääsyä työmarkkinoilleen myös järjestelyjen kolmannessa vaiheessa.

Taulukko 1: Jäsenvaltioiden menettelyt uusista jäsenvaltioista tulevia työntekijöitä kohtaan

Jäsenvaltio	EU8-/EU15-maista tulevat työntekijät	Bulgariasta ja Romaniasta / EU25-maista tulevat työntekijät
EU15	Belgia	Rajoituksia ja yksinkertaistettuja menettelyjä
	Tanska	Rajoituksia ja yksinkertaistettuja menettelyjä
	Saksa	Rajoituksia ja yksinkertaistettuja menettelyjä*
	Irlanti	Pääsy vapaa (1.5.2004)
	Kreikka	Pääsy vapaa (1.5.2006)
	Espanja	Pääsy vapaa (1.5.2006)
	Ranska	Pääsy vapaa (1.7.2008)
	Italia	Pääsy vapaa (27.7.2006)
	Luxemburg	Pääsy vapaa (1.11.2007)
	Alankomaat	Pääsy vapaa (1.5.2007)
	Itävalta	Rajoituksia ja yksinkertaistettuja menettelyjä*
	Portugali	Pääsy vapaa (1.5.2006)
	Suomi	Pääsy vapaa (1.5.2006)
	Ruotsi	Pääsy vapaa (1.5.2004)
	Yhdistynyt kuningaskunta	Pääsy vapaa (1.5.2004), pakollinen rekisteröintijärjestelmä seuranta varten
EU10	Tšekki	Ei vastavuoroisia toimenpiteitä
	Viro	Ei vastavuoroisia toimenpiteitä
	Kypros	-
	Latvia	Pääsy vapaa, rekisteröinti seuranta varten
	Liettua	Pääsy vapaa
	Unkari	Vastavuoroisia toimenpiteitä (yksinkertaistuksia 1.1.2008 lähtien)
	Malta	-
	Puola	Pääsy vapaa
	Slovenia	Ei vastavuoroisia toimenpiteitä (17.1.2007)
	Slovakia	Pääsy vapaa, rekisteröinti seuranta varten
EU2	Bulgaria	-
	Romania	-

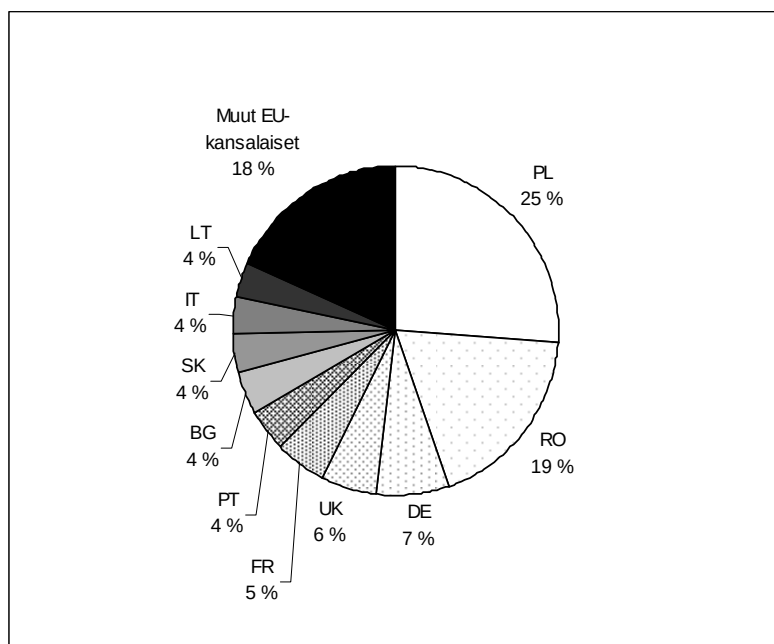
Lähde: Työllisyys-, sosiaali- ja tasa-arvoasioiden pääosasto. Huom. * Rajoitetaan myös työntekijöiden lähettämistä tietyillä aloilla.

2. EU:N SISÄISEN LIIKKUVUUDEN LAAJUUS LAAJENTUMISEN JÄLKEEN

2.1. Muissa EU-maissa oleskelevat Bulgarian ja Romanian kansalaiset

Laajentumisen jälkeisten liikkuvuusvirtojen kokoa on vaikea määrittää täsmällisesti. Taustalla ovat puutteet käytettävissä olevissa tiedoissa sekä se, että jäsenvaltioiden rajat ovat sangen avoimet. Käytettävissä olevien väestötilastojen ja EU:n työvoimatutkimuksen tietojen perusteella näyttää siltä, että EU25-maissa oleskelevien Bulgarian ja Romanian kansalaisten määrä kasvoi vuoden 2003 lopun noin 690 000:sta arviolta 1,8 miljoonaan vuoden 2007 lopussa. Suuntaus oli alkanut jo selvästi ennen kuin maat liittyivät unioniin tammikuussa 2007 (ks. taulukko A1). Nettolisäys oli näin ollen keskimäärin noin 290 000 henkeä vuodessa. Kaikista EU:n sisällä neljän viime vuoden aikana toiseen EU-maahan asumaan muuttaneista oli romanialaisia noin 19 prosenttia ja bulgarialaisia noin 4 prosenttia (kaavio 1).

Kaavio 1: Hiljattain EU:n sisällä muuttaneiden kansalaisuus vuonna 2007 (15–64-vuotiaat, prosentteina kaikista)

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimus, vuositiedot 2007.

Huom. Hiljattain EU:n sisällä muuttaneilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat asuneet toisessa EU-maassa enintään neljä vuotta.

Tärkein kohdema on ollut Espanja: sinne muutti selvästi yli puolet hiljattain Bulgariasta ja Romaniasta EU:n sisällä muuttaneista. Toiseksi tärkein romanialaisten vastaanottajamaa on Italia (noin 25 %), kun taas muihin jäsenvaltioihin on muutettu paljon vähemmän: osuus jää kaikissa maissa alle kahden prosentin. Bulgariasta hiljattain muuttaneiden toiseksi suosituin kohdema EU:ssa on Saksa (15 %); loput jakautuivat varsin tasapuolisesti Kreikan, Italian, Ranskan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Kyproksen kesken (taulukko 2).

Taulukko 2: Hiljattain EU:n sisällä muuttaneiden tärkeimmät kohdemaat vuonna 2007 (15–64-vuotiaat)

Toisessa EU-maassa enintään 4 vuotta asuneiden EU-kansalaisten kansalaisuus	tärkeimmän EU-kohdemaan mukaan (prosentteina lähtömaan kaikista työikäisistä kansalaisista, jotka ovat asuneet toisessa jäsenvaltiossa enintään 4 vuotta)					
PL	59 %	UK	17 %	IE	11 %	DE
RO	57 %	ES	26 %	IT	2 %	UK
DE	33 %	FR	22 %	AT	18 %	UK
UK	39 %	FR	20 %	ES	18 %	IE
FR	35 %	UK	16 %	DE	16 %	BE
PT	31 %	ES	28 %	FR	28 %	UK
BG	56 %	ES	15 %	DE	7 %	EL
SK	55 %	UK	21 %	CZ	11 %	IE
IT	26 %	ES	23 %	UK	21 %	FR
LT	52 %	UK	33 %	IE	10 %	DE
Muut EU-kansalaiset	38 %	UK	17 %	DE	9 %	FR
Kaikki hiljattain EU:n sisällä muuttaneet	32 %	UK	18 %	ES	10 %	IE

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimus, vuositiedot 2007.

Absoluuttisesti katsoen suuresta määrästä huolimatta Bulgarian ja Romanian kansalaisten osuus vastaanottajamaiden kokonaisväestöstä jää vaatimattomaksi.

Bulgariaalaisten ja romanialaisten osuus EU15-maiden väestöstä kasvoi vuosien 2003 ja 2007 välillä 0,2 prosentista 0,5 prosenttiin; jäsenvaltioiden välillä on kuitenkin suuria eroja (taulukko A1 ja kaavio A1). Romaniaalaisten ja bulgariaalaisten osuus väestöstä oli vuonna 2007 suurin Espanjassa (1,9 %) ja Italiassa (1,1 %) (kaavio A2).

Myös hiljattain tulleiden bulgariaalaisten ja romanialaisten työntekijöiden osuus oli jäsenvaltioista suurin Espanjassa ja Italiassa. EU:n ulkopuolisista maista hiljattain tulleiden työntekijöiden osuus työvoimasta on kuitenkin ollut huomattavasti suurempi (taulukko A3).

2.2. Muissa EU-maissa oleskelevat EU-10-maiden⁹ kansalaiset

EU15-maissa asuvien EU10-maiden kansalaisten määrä on sitten vuoden 2004 laajentumisen kasvanut noin 1,1 miljoonalla. Vuonna 2003 määrä oli hieman yli 900 000, nyt noin kaksi miljoonaa (muissa EU2- tai EU10-maissa asuvien EU2- tai EU10-maiden kansalaisten määrä on yleisesti ottaen lähes olematon) (ks. taulukko A2).

EU15-maissa asuvien EU:n ulkopuolisten maiden ja muiden EU15-maiden kansalaisten keskimääräinen osuus väestöstä on vielä neljä vuotta vuoden 2004 laajentumisen jälkeenkin selvästi suurempi kuin EU10-maiden ja EU2-maiden kansalaisten osuus.

Hiljattain maahan tulleista oli lähes kaikissa jäsenvaltioissa suurempi osa lähtöisin EU:n ulkopuolisista maista kuin muista EU-maista. Tilanne oli toinen ainoastaan Irlannissa ja Luxemburgissa. Useimpiin jäsenvaltioihin on lisäksi tullut enemmän muiden EU15-maiden kansalaisia kuin tulokkaita EU10- ja EU2-maista.

Irlantiin on tullut EU10-maiden kansalaisia väestömäärään suhteutettuna selvästi eniten: noin viisi prosenttia sen tämänhetkisestä työikäisestä väestöstä on tullut EU10-maista. Kakkostilaa pitää Yhdistynyt kuningaskunta (1,2 %). Hiljattain EU10-maista muuttaneiden osuus on merkittävä myös Itävallassa ja Luxemburgissa – tosin paljon pienempi kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Irlannissa. Kaikissa muissa jäsenvaltioissa hiljattain EU10-maista muuttaneiden osuus väestöstä on erittäin pieni. Näin on jopa Ruotsissa, joka ei missään vaiheessa rajoittanut työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, ja niissä jäsenvaltioissa, jotka ovat avanneet työmarkkinansa vuodesta 2006 lähtien.

2.3. Muuttovirrat lähtömaan näkökulmasta

Kun liikkuvuutta tarkastellaan lähtömaiden näkökulmasta, tilanne on erittäin vaihteleva: EU2- ja EU10-maiden joukossa on niin suuren kuin pienenkin liikkuvuuden maita.

Romanian kansalaisia on neljän viime vuoden aikana muuttanut Romaniasta muihin EU-maihin määrä, joka vastaa noin 2,5:tä prosenttia Romanian työikäisestä väestöstä (kaavio 2). Bulgariassa vastaava luku on 1,7 prosenttia. Viimeaikaiset muuttovirrat ovat olleet kaikista jäsenvaltioista suurimpia Liettuassa: neljän viime vuoden aikana 3,1 prosenttia liettualaisista on muuttanut toisiin EU-maihin. Kärkisijoilla ovat myös Kypros (3 %), Puola (2 %) ja Slovakia (2 %). Myös Latvian ja Viron EU:n sisäistä liikkuvuutta koskevat luvut ovat merkittävän suuruisia vaikkakin selvästi edellisiä

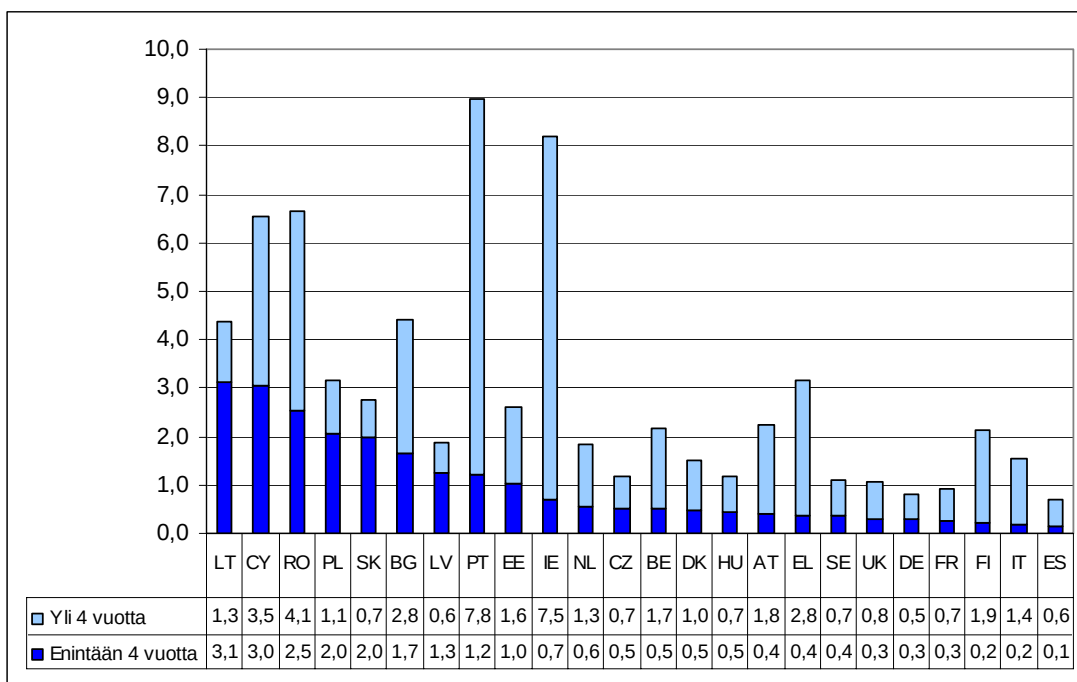
⁹ Malta ja Kypros on useimmissa tiedoissa laskettu yhteen EU8-maiden kanssa (jolloin saadaan EU10), jotta laajentumisen jälkeinen kehitys otettaisiin kattavasti huomioon. Pienten määrien vuoksi vaikutus tuloksiin jää marginaaliseksi.

pienempiä. On kiintoisaa panna merkille, että hiljattaista EU:n sisäistä liikkuvuutta kuvaava luku on varsin suuri myös Portugalin kohdalla (1,2 %). Sama koskee vähemmässä määrin myös Irlantia ja Alankomaita.

Tšekin ja Unkarin kohdalla vastaavat luvut ovat toisaalta varsin pieniä eli vastaavia tai pienempiä kuin monissa EU15-maissa. Sloveniassa, Maltalla ja Luxemburgissa määrät ovat liian pieniä, että niitä voitaisiin pitää tilastollisesti luotettavina.

Kun asiaa tarkastellaan pitemmällä aikavälillä ja otetaan huomioon myös ne, jotka ovat jättäneet kotimaansa yli neljä vuotta sitten, käy ilmi, että toisessa EU-maassa asuvien kansalaisten osuus on suurin Portugalissa (9 %) ja Irlannissa (8,2 %).

Kaavio 2: Liikkuvuus lähtömaittain – toiseen EU-maahan muuttaneet EU-kansalaiset asuinvuosien mukaan vuonna 2007 (15–64-vuotiaat, prosenttiosuus lähtömaan työikäisestä väestöstä)

Lähde: Eurostat, EU:n työvoimatutkimuksen vuositiedot.

Huom. Luvuissa eivät ole mukana toisessa jäsenvaltiossa syntyneet ja siellä edelleen asuvat kansalaiset. Luxemburgin, Maltan ja Slovenian luvut eivät pienuutensa vuoksi ole luotettavia.

2.4. Tilapäinen muutto ja lähetetyt työntekijät

Laajentumisen jälkeiselle liikkuvuudelle (ja viimeaikaiselle EU:n sisäiselle liikkuvuudelle yleensäkin) on luonteenomaista, että suuri osa siitä näyttää olevan tilapäistä. Eräistä jäsenvaltioista saatujen tietojen mukaan monet työntekijät näkyvät muuttavan toiseen jäsenvaltioon muutamaksi kuukaudeksi tai vuodeksi aikomatta jäädä sinne pysyvästi. Esimerkiksi Yhdistyneestä kuningaskunnasta saadut tiedot viittaavat siihen, että noin puolet maahan vuodesta 2004 lähtien työhön tulleista EU8-maiden kansalaisista on jo poistunut maasta, ja tilanne näyttää samalta myös Irlannissa.¹⁰

¹⁰ Ks. alaviite 3 ja Pollard et al. 2008.

Myös työntekijöiden tilapäisellä lähettämällä on merkittävä rooli Euroopan liikkuvuutta tarkasteltaessa: työntekijöitä lähetetään huomattavia määriä paitsi uusista jäsenvaltioista myös EU15- ja EU25-maista (kaaviot A3 ja A4).

2.5. Muuttovirtojen kehityssuuntia

Uusista jäsenvaltioista tulevien työntekijöiden muuttoaallolle ei ole näkyvissä jatkoa. Muuttovirrat EU10-maista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Irlantiin vaikuttavat saavuttaneen huippunsa vuonna 2006 ja pienentyneen selvästi vuonna 2007 ja vuoden 2008 ensimmäisellä neljänneksellä (kaaviot A5 ja A6). Lisäksi näyttää siltä, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuvien siirtolaisten paluumuutto on lisääntymässä.¹¹ Useimpien muiden EU15-maiden avattua työmarkkinansa EU8-maiden työntekijöille sitten vuoden 2006 osa muuttovirrasta on saattanut suuntautua eräisiin muihinkin jäsenvaltioihin. Tuoreimpien ulkomaalaisväestötilastojen (taulukot A1 ja A2) mukaan tämä ei kuitenkaan ole merkittävästi lisännyt EU8-maista tulevien työntekijöiden määrää.

Myös Bulgariasta ja Romaniasta on jo vuosia muutettu työskentelemään EU-maihin, ja näiden ihmisten suuri määrä viittaa siihen, että monet muuttohalukkaista ovat jo toteuttaneet suunnitelmansa ja että maastamuuton lisääntyminen jäänee vähäiseksi. On syytä panna merkillä, että viime vuosina tulotaso on noussut ja työttömyys on vähentynyt nopeasti kaikissa tärkeimmissä lähtömaissa (kaaviot A7 ja A8). Tämä näyttää jo vähentäneen muuttamisen houkuttelevuutta ja todennäköisesti osaltaan vähentää EU2- ja EU10-maista peräisin olevan työvoiman tarjontaa.¹² Työntekijöiden maantieteellistä liikkuvuutta EU:ssa hillinnee myös se, että nuorten ikäluokkien selvästi pienentyessä myös mahdollisesti muuttohalukkaitten työntekijöitten määrä EU2- ja EU10-maissa pienenee.

Työvoiman kysyntä saattaa talouden tuoreen kehityksen seurauksena vähentyä, mikä pienentänee työvoiman liikkumista EU:ssa. Esimerkiksi talouden hiljattainen hidastuminen Irlannissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on jo vähentänyt uusien tulokkaiden määrää huomattavasti ja lisännyt samalla paluumuuttoa. Tämä on osoitus siitä, että työntekijöiden vapaa liikkuvuus tarjoaa kipeästi kaivattua joustavuutta molempiin suuntiin: työntekijöitä tulee, jos työvoimasta on kysyntää, ja monet palaavat lähtömaahansa, kun työllisyystilanne heikkenee.

Ruotsin, Suomen, Kreikan ja Portugalin (vapaa pääsy työmarkkinoille jo varhain mutta vähän saapuvaa työvoimaa) ja toisaalta Saksan ja Itävallan (pääsyä rajoitettu mutta saapuvaa työvoimaa suhteellisen paljon) tilanne viittaa siihen, että työmarkkinoille pääsyn rajoittaminen vaikuttaa varsin vähän siihen, mihin muuttovirrat EU:n sisällä suuntautuvat. Niitä ohjaavat viime kädessä muut tekijät, kuten työvoiman yleinen kysyntä, maassa jo olevien maanmiesten tarjoama verkosto sekä kieli. Työmarkkinoille pääsyn rajoitukset tuskin muuta kuin lykkäävät työmarkkinauudistuksia. Rajoitukset saattavat jopa lisätä pimeää työtä ja aiheuttaa siten ei-toivottuja sosiaalisia seurauksia sekä pimeää työtä tekeville että säännösten mukaiselle työvoimalle, ellei samalla huolehdi lainsäädännön noudattamisesta.¹³

Vuodesta 2004 lähtien saatujen kokemusten mukaan työmarkkinoille pääsyn rajoittamisesta luopuminen voisi vähentää sen todennäköisyyttä, että uusista

¹¹ Ks. Pollard et al. 2008.

¹² Ks. edellinen viite.

¹³ Ks. Tehokkaammin pimeää työtä vastaan (KOM(2007) 628, 24.10.2007).

jäsenvaltioista tulevat työntekijät tekisivät pimeää työtä. On esimerkiksi pidetty mahdollisena, että jopa 40 prosenttia niistä EU8-maiden työntekijöistä, jotka rekisteröityivät Yhdistyneen kuningaskunnan rekisteröintijärjestelmään, saattoi olla maassa jo silloin, kun Yhdistynyt kuningaskunta avasi työmarkkinansa.¹⁴ Alankomaista saatujen tietojen mukaan EU8-maiden työluvattomien kansalaisten laiton työnteko väheni, kun Alankomaat avasi työmarkkinansa vuonna 2007.¹⁵

3. EU:N SISÄLLÄ MUUTTAVIEN KESKEISIÄ PIIRTEITÄ

3.1. Työmarkkina-asema

Valtaosa Bulgariasta, Romaniasta ja EU10-maista hiljattain muuttaneista muutti tehdäkseen työtä. Vuoden 2007 tietojen mukaan näyttäisi siltä, että Bulgariasta ja Romaniasta hiljattain muuttaneiden keskimääräinen työllisyysaste on suunnilleen sama kuin EU15-maissa ja selvästi suurempi kuin kokonaistyöllisyysaste Bulgariassa ja Romaniassa (kaavio A9).¹⁶ Hiljattain EU10-maista EU:n sisällä muuttaneiden keskimääräinen työllisyysaste on vieläkin parempi.

Bulgariasta ja Romaniasta hiljattain EU15-maihin muuttaneiden työntekijöiden keskimääräinen työttömyysaste on korkeampi kuin EU15-maissa keskimäärin mutta matalampi kuin EU:n ulkopuolisista maista hiljattain muuttaneilla. EU10-maista hiljattain muuttaneiden keskimääräinen työttömyysaste on puolestaan vain vähän EU15-maiden keskiarvoa korkeampi.

Valtaosa työn vuoksi hiljattain muuttaneista EU10- tai EU2-maiden kansalaisista on palkattuja työntekijöitä; itsenäisiä ammatinharjoittajia heistä on alle kymmenen prosenttia.

3.2. Ikä ja sukupuoli

EU:ssa liikkuvat työntekijät ovat selvästi nuorempia kuin lähtö- ja kohdemaan työvoima yleensä. Lähes 80 prosenttia EU10-maista ja liki 70 prosenttia EU2-maista hiljattain muuttaneista on alle 35-vuotiaita.

EU2-maista hiljattain muuttaneiden keskuudessa naisten osuus on hieman keskimääräistä korostuneempi, kun taas EU10-maista hiljattain muuttaneiden sukupuolijakauma vastaa pitkälti jakaumaa sekä lähtö- että kohdemaan työvoimassa.

3.3. Ammatit, taidot ja toimialat

Bulgariasta ja Romaniasta hiljattain muuttaneet työskentelevät lähinnä maataloudessa, rakennuksilla, hotelleissa, ravintoloissa ja yksityisissä kotitalouksissa. EU10-maista taas on tultu tuotantoteollisuuden, rakennusalan, hotellien ja ravintoloiden, yrityspalvelujen ja yksityisten kotitalouksien palvelukseen (taulukko 3).

¹⁴ Yhdistyneen kuningaskunnan sisäministeriö (Home Office) 2004.

¹⁵ Alankomaiden sosiaali- ja työministeriö 2007.

¹⁶ On syytä panna merkille, että taloudellinen tilanne on eräissä jäsenvaltioissa (esim. Espanjassa ja Irlannissa) aivan viime aikoina heikentynyt, mikä saattaa vaikuttaa kielteisesti sekä koti- että ulkomaisten työntekijöiden työmarkkinatilanteeseen.

Taulukko 3: Työllisyys toimialoittain vuonna 2007 – EU15-maiden kokonaistyövoima verrattuna EU10- ja EU2-maista hiljattain muuttaneisiin (prosentteina kokonaistyöllisyydestä ryhmittäin)

Toimiala (Nace Rev.1)	EU15-maiden kokonaistyövoima	hiljattain EU10-maista muuttaneet	hiljattain EU2-maista (BG/RO) muuttaneet
A Maatalous	3,1	2,3	7,1
B Kalatalous	0,1	:	0,0
C Kaivostoiminta ja louhinta	0,2	:	:
D Teollisuus	17,5	25,3	10,0
E Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	0,7	:	:
F Rakentaminen	8,3	13,2	28,4
G Tukku- ja vähittäiskauppa	14,3	12,1	6,3
H Majoitus- ja ravitsemistoiminta	4,6	13,3	13,2
I Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	6,1	7,7	(2,0)
J Rahoitustoiminta	3,3	:	:
K Kiinteistö-, vuokraus- ja liike-elämän palvelut	10,6	9,4	6,4
L Julkinen hallinto	7,4	:	:
M Koulutus	7,1	2,0	:
N Terveystieteiden ja sosiaalipalvelut	10,7	6,3	3,1
O Muut yhteiskunnalliset ja henkilökoht. palvelut	4,9	4,0	(2,1)
P Kotitaloudet	1,3	2,1	19,4
Q Kansainväliset järjestöt	0,1	:	:

Lähde: EU:n työvoimatutkimuksen vuositiedot.

Huom. Hiljattain muuttaneilla tarkoitetaan enintään 4 vuotta EU15-maassa asuneita EU10- tai EU2-maiden kansalaisia. - ”:” – luvut pieniuutensa vuoksi epäluotettavia. Suluissa esitettyjen lukujen luotettavuus on rajallinen. Työvoimatutkimus saattaa esittää työllisten määrän liian pienenä joillakin aloilla (esim. maataloudessa, rakennusalalla, hotelleissa ja ravintoloissa) kausityöntekijöiden määrän aliarvioinnin vuoksi.

Useimmat EU10-maista hiljattain muuttaneista työskentelevät keskitason ammattitaitoa ja ennen kaikkea vain vähän ammattitaitoa edellyttävissä tehtävissä. Korkeatasoista ammattitaitoa edellyttävissä tehtävissä työskentelee varsin harva. Jälkimmäisissä tehtävissä työskentelevien osa hiljattain EU2-maista muuttaneiden keskuudessa on vieläkin pienempi; suhteellisen moni työskentelee käsityöammateissa ja yksinkertaisissa tehtävissä.

Taulukko 4: Maassa asuvan työllisen väestön sekä hiljattain EU10- tai EU2-maista muuttaneiden työllisten ammatti vuonna 2007 (prosentteina kokonaistyöllisyydestä ryhmittäin)

	Ammatti (ISCO-88)	EU15-maiden kokonais- työvoima	hiljattain EU10- maista muuttaneet	hiljattain EU2- maista (BG/RO) muuttaneet
<i>Korkea ammattitaito</i>	1 Johtajat ja ylimmät virkamiehet	8,8	2,6	:
	2 Erityisasiantuntijat	13,9	4,3	3,1
	3 Asiantuntijat	17,4	5,2	(2,4)
<i>Keskitason ammattitaito</i>	4 Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	11,9	4,4	(2,0)
	5 Palvelu-, myynti- ja hoitotyöntekijät	13,9	17,6	16,0
	6 Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	2,5	:	2,9
	7 Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	13,6	16,0	28,3
	8 Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	8,1	18,0	4,4
<i>Vähäinen ammattitaito</i>	9 Muut työntekijät	9,9	31,0	39,1

Lähde: EU:n työvoimatutkimuksen vuositiedot.

Huom. Hiljattain muuttaneilla tarkoitetaan enintään 4 vuotta EU15-maassa asuneita EU10- tai EU2-maiden kansalaisia. - ”:” – luvut pieniuutensa vuoksi epäluotettavia. Suluissa esitettyjen lukujen luotettavuus on rajallinen. Työvoimatutkimus saattaa esittää työllisten määrän liian pienenä joidenkin ammattien osalta (esim. maatalous, rakennusala, hotellit ja ravintolat) kausityöntekijöiden määrän aliarvioinnin vuoksi.

EU10- ja EU2-maista muuttaneet työntekijät ovat yleisesti ottaen tuoneet tervetulleeseen lisän EU15-maiden työvoiman taitovalikoimaan. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus hiljattain EU10- tai EU2-maista muuttaneiden keskuudessa näyttää olevan vain hieman pienempi kuin EU15-maiden työvoimassa. Keskitason koulutuksen hankkineiden osuus EU10- tai EU2-maista hiljattain muuttaneiden joukossa taas on suurempi kuin EU15-maiden työvoimassa. Heikosti koulutettujen osuus EU2-maista tulleista ei ole sen suurempi kuin EU15-maidenkaan työvoimassa – EU10-maista tulleiden tapauksessa se on huomattavasti pienempi (kaavio A9). Kun verrataan ammattitaidoltaan keski- tai korkeatasoisten EU10- tai EU2-maista tulleiden työntekijöiden osuutta keskitasoista ja vähäistä ammattitaitoa vaativissa tehtävissä työskentelevien osuuteen, vaikuttaa kuitenkin siltä, etteivät kaikki suinkaan työskentele ammattitaitoaan vastaavissa tehtävissä.

Ammattitaidoltaan korkeatasoisten osuus hiljattain muuttaneista on keskimäärin hieman suurempi kuin vastaavan ryhmän osuus lähtömaiden kokonaistyövoimasta. Keskitason ammattitaidon ryhmässä osuus on yleensä pienempi kuin vastaava osuus kokonaistyövoimasta, vähäisen ammattitaidon ryhmän osuus taas suhteessa suurempi. Yleisesti ottaen nämä luvut eivät viittaa siihen, että EU10- tai EU2-maat menettäisivät kohtuuttoman paljon erittäin ammattitaitoisia työntekijöitä.

4. TALOUDELLISET, SOSIAALISET JA TYÖMARKKINAVAIKUTUKSET

4.1. Vaikutus kasvuun, henkeä kohti laskettuun bkt:hen ja inflaatioon

EU:n talouskasvu on selvästi hyötynyt EU10- ja EU2-maiden työntekijöiden liikkuvuudesta. Erään tutkimuksen mukaan muuttovirrat EU8-maista vuosina 2004–2007 kasvattivat laajentuneen EU:n kokonais-bkt:tä noin 0,17 prosenttia lyhyellä ja 0,28 prosenttia pitkällä aikavälillä (kun tuotantolaitokset ovat sopeutuneet työvoiman lisätarjontaan). Muuttovirrat EU2-maista puolestaan kasvattivat laajentuneen EU:n bkt:tä samana aikana 0,15 prosenttia lyhyellä ja 0,27 prosenttia pitkällä aikavälillä.¹⁷ Samassa tutkimuksessa tarkasteltiin myös vaikutusta kohdemaiden henkeä kohti laskettuun bkt:hen ja havaittiin, että se oli lyhyellä aikavälillä lähes neutraali ja pitemmän päälle lievästi positiivinen. Positiiviset vaikutukset kokonais-bkt:hen ja lievähköt vaikutukset henkeä kohti laskettuun bkt:hen saavat vahvistusta muissakin tutkimuksissa.¹⁸

Tutkimus osoittaa myös, että uusista jäsenvaltioista tulevat työvoimavirrat ovat auttaneet useimpia kohdemaita lieventämään inflaatiopaineita – tärkeimmissä lähtömaissa ne kuitenkin osaltaan selittävät inflaation (tilapäistä) kasvua.¹⁹

4.2. Vaikutus julkiseen talouteen, sosiaaliturvajärjestelmiin ja julkisiin palveluihin

Hiljattaisten muuttovirtojen vaikutukset julkiseen talouteen ja hyvinvointivaltioon (ja sen rahoitukseen) ovat valtakunnan tasolla joko olemattomia tai jossain määrin positiivisia, joskin hyvinvointivaltion eri toimintojen ja hallinnon eri tasojen välillä on tässä suhteessa eroja. Esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan tiedot osoittavat, että vain hyvin harvat EU8-maiden kansalaiset hakevat verorahoitteisia etuuksia tai

¹⁷ Ks. Brücker et al. 2008.

¹⁸ Ks. esim. Barrel et al. 2007.

¹⁹ Ks. esim. Barrel et al. 2007 ja Blanchflower et al. 2007.

asumistukea.²⁰ Muuttovirrat ovat joissakin tapauksissa aiheuttaneet paineita koulutuksen, asuntojen ja terveydenhuoltopalvelujen tarjoamiseen paikallistasolla.²¹

4.3. Vaikutus palkkoihin ja työllisyyteen

Käytännössä kaikissa käytettävissä olevissa tutkimuksissa todetaan, että laajentumisen jälkeinen työvoiman liikkuvuus on vaikuttanut paikallisten työntekijöiden palkkaan ja työllisyyteen vain vähän. Viitteitä EU:n sisäisen liikkuvuuden aiheuttamasta työmarkkinoiden tasapainon vakavasta järkkymisestä ei ole havaittu lainkaan – niissäkään jäsenvaltioissa, joihin työvoimaa on virrannut eniten.

Erään tutkimuksen mukaan palkat EU15-maissa ovat laskeneet lyhyellä aikavälillä keskimäärin vain 0,08 prosenttia verrattuna tasoon, joka olisi vallinnut ilman EU8-maista tullutta lisätyövoimaa. Pitemmällä aikavälillä vaikutuksia ei havaittu ollenkaan. Myös lyhyen aikavälin vaikutukset työttömyyteen ovat havaintojen mukaan jääneet marginaalisiksi: EU15-maiden keskimääräisen työttömyysasteen arvioidaan nousevan EU8-maista tulevien työntekijöiden vuoksi vain 0,04 prosenttiyksikköä lyhyellä aikavälillä ja pitemmän aikavälin vaikutuksen oletetaan jäävän neutraaliksi. EU2-maista tulevien muuttovirtojen vaikutukset jäävät nekin vähäisiksi.²² Vaikka otettaisiin huomioon myös erot työntekijöiden pätevyyydessä, vaikutukset jäävät lieviksi kaikissa eri ammattitaitoryhmissä. Myös tuoreet tutkimukset vahvistavat, että vaikutukset palkkoihin ja työllisyyteen ovat lieviä.²³

On syytä korostaa, että tässä mainitut vaikutukset ovat erillisiä, nimenomaan liikkuvuuteen liittyviä vaikutuksia, ja ettei muita palkkoihin ja työllisyyteen vaikuttavia tekijöitä ole tässä otettu huomioon. Tärkeimpiä eurooppalaisia kohdemaita koskevat tiedot viittaavat siihen, että bruttonimellispalkat ovat pitkälti jatkaneet nousemistaan ja työttömyys pääosin vähenemistään. Näin on tapahtunut myös vähiten ammattitaitoa vaativissa tehtävissä ja aloilla, joille on tullut suhteessa runsaasti työvoimaa muista jäsenvaltioista. (Kaaviot A10, A11 ja A12, alaviite 3).

4.4. Rahalähetykset

Ulkomailla asuvien työntekijöiden kotimaahan lähettämät rahalähetykset voivat olla merkittävä tulonlähde lähtömaassa. Ne voivat tukea talouskasvua pönkittämällä kokonaiskysyntää ja antamalla mahdollisuuksia koulutusinvestointeihin tai pääomavaltaisten yritysten perustamiseen. Rahalähetyksistä kerättyjen tietojen mukaan niillä on merkittävä vaikutus bruttokansantuotteeseen monissa EU-maissa, kuten Puolassa, Baltian maissa ja ennen kaikkea Romaniassa ja Bulgariassa (kaavio A13).

4.5. Aivovuoto ja työvoimapula lähtömaissa

Joissakin maissa etupäässä nuorten työntekijöiden maastamuutto on aiheuttanut pelkoa aivovuodosta ja työvoimapulasta. Lukuisissa raporteissa todetaankin, että maastamuutto on osaltaan vaikuttanut työvoimapulaan eräissä maissa, kuten Baltian maissa ja Puolassa.

²⁰ Yhdistyneen kuningaskunnan sisäministeriö (Home Office) 2008.

²¹ Lyhyt katsaus asiaan alaviitteessä 3 mainitussa julkaisussa.

²² Ks. alaviite 17.

²³ Ks. esim. Longhi et al. 2004 ja 2008, Lemos ja Portes 2008, Blanchflower et al. 2008, Doyle et al. 2006, Pajares 2007, Baas et al. 2007, BMWI 2007 sekä Prettnner ja Stiglbauer 2007.

Monissa maissa työvoimapulaa ovat kuitenkin pahentaneet muut tekijät kuin maastamuutto: niihin kuuluvat vahva talouskasvu, etenkin nuorten ja ikääntyneiden suhteellisen pieni työvoimaosuus sekä vähäinen sisäinen liikkuvuus. Sitä paitsi työvoimapulaa esiintyy eniten tietyillä talouden aloilla (esim. rakennusallalla ja hotelli- ja ravintola-alalla) ja tietyissä ammateissa (esim. terveydenhuollossa). Lisäksi on huomattava, että maastamuuttajien ja lähtömaiden työvoiman ammattitaitojakauma eroavat toisistaan suhteellisen vähän, joten aivovuoto saattaa kokonaisuutena jäädä pieneksi. Korkea-asteen koulutus on viime vuosina lisännyt nopeasti suosiotaan EU10- ja EU2-maissa, mikä saattaa ajan myötä kompensoida ammattitaitoisen työvoiman maastamuuttoa.²⁴

4.6. Sosiaaliset vaikutukset

Tulokkaiden ja isäntämaan omien kansalaisten elinoloissa on havaittu olevan eroja (tulokkaiden suurempi köyhyysriski, lasten heikompi koulutustaso ja asunnon sekä terveydenhuolto- ja muiden sosiaalipalvelujen saamiseen liittyvät vaikeudet). Vielä ei kuitenkaan ole saatavilla kattavaa arviota niiden työntekijöiden tuloista ja elinoloista, jotka ovat muuttaneet toiseen EU-maahan 1. tammikuuta 2007 jälkeen (etenkin Bulgariasta ja Romaniasta). Eräissä lähtömaista saaduissa raporteissa on tuotu esiin kielteisiä vaikutuksia, joita toisen tai molemman vanhemman työskentelystä ulkomailla on perheen yhteenkuuluvuuteen ja lapsiin.²⁵

5. PÄÄTELMÄT JA SUOSITUKSET

Bulgariasta, Romaniasta ja EU10-maista tulleet työntekijät ovat auttaneet kohdemaita tyydyttämään kasvanutta työvoimantarvetta, mikä on merkittäväällä tavalla auttanut pitämään yllä talouskasvua. Käytettävissä olevien tietojen mukaan laajentumisen jälkeinen EU:n sisäinen liikkuvuus ei ole johtanut eikä todennäköisesti johdakaan vakaviin häiriöihin työmarkkinoilla.

Sitä paitsi muuttovirrat EU2- ja EU8-maista näyttäisivät jo saavuttaneen huippunsa, ja suuri osa hiljattaisesta muuttoliikkeestä EU:n sisällä on ilmeisesti ollut tilapäistä. Tulotaso ja työvoiman kysyntä ovat kasvaneet lähtömaissa nopeasti, ja todennäköisimmän muuttajaryhmän eli nuorten määrä on pienenemässä, mikä vähentänee muuttavan työvoiman määrää samoin kuin EU:n sisäistä työvoimantarjontaa entisestään.

Lisäksi on otettava huomioon, että muuttovirtojen kokoon ja suuntaan vaikuttavat työmarkkinoillepääsyn rajoittamisen sijaan pikemminkin muut tekijät, kuten työvoiman yleinen tarjonta ja kysyntä. Sitä paitsi rajoitukset saattavat lykätä työmarkkinauudistuksia ja jopa lisätä pimeää työtä. Jotkin muut ratkaisut saattaisivat olla tehokkaampi keino lievittää huolta siitä, että osasta maan omaa väestöä tulisi työmarkkinoiden avaamisen seurauksena väliinputoajia. Ratkaisuna voisi olla esimerkiksi sellainen työvoimapolitiikka, jolla saadaan (etenkin vähän koulutetut) työttömät takaisin työelämään.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö asiaan liittyisi taloudellisia ja sosiaalisia kustannuksia. Kokemukset kuitenkin viittaavat siihen, että näihin kustannuksiin voidaan puuttua paremmin ja tehokkaammin muilla ratkaisuilla kuin rajoittamalla EU-kansalaisten pääsyä työmarkkinoille. Kaikkiin vaikutuksiin, jotka liittyvät

²⁴ Ks. alaviite 3 ja Brücker et al. 2008.

²⁵ Lyhyt katsaus asiaan alaviitteessä 3 mainitussa julkaisussa.

julkisiin palveluihin, asumiseen, sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen, riistoon tai pimeään työhön, on välttämätöntä puuttua. Jos olosuhteet ovat sellaiset, etteivät ne tue maahan muuttaneiden työntekijöiden integroitumista paikalliseen yhteiskuntaan, voi syntyä sosiaalisia hankaluuksia ja liikkuvuuden taloudelliset hyödyt saattavat mennä hukkaan. Komissio suosittelee jäsenvaltioille, että ne kehittävät liikkuvien työntekijöiden ja heidän perheidensä integroitumista ja sosiaalista osallisuutta tukevaa politiikkaa. Siinä ne voivat hyödyntää olemassa olevia EU:n tason välineitä, jotka liittyvät esimerkiksi kulttuuri-, kieli- ja koulupolitiikkaan, syrjinnän torjumiseen ja ammattipätevyyksien tunnustamiseen.

Lähtömalle aivovuodosta ja työvoimapulasta syntyviin ongelmiin voidaan puuttua esimerkiksi toimenpiteillä, joilla lisätään yleistä työvoimaosuutta, parannetaan yleissivistävää ja ammattikoulutusta, luodaan suotuisat olosuhteet julkisen sektorin työntekijöille, kannustetaan paluumuuttoa taikka helpotetaan sekä sisäistä työvoiman liikkuvuutta että maahanmuuttoa EU:n ulkopuolelta.

Komissio katsoo, että laajentumisen jälkeisen liikkuvuuden kokonaisvaikutukset ovat olleet positiivisia. Komissio uskoo, että tämä tiedonanto oheisaineistoinen antaa jäsenvaltioille tiedot, joiden avulla ne voivat tarkastella uudelleen suhtautumistaan Bulgariaan ja Romaniaan liittyvien siirtymäjärjestelyjen toiseen vaiheeseen.

On pidettävä mielessä, että työntekijöiden vapaa liikkuvuus on yksi EY:n perustamissopimuksen mukaisista perusvapauksista. Siitä on hyötyä työmarkkinoille kautta Euroopan, ja se onkin keskeinen osa Euroopan työllisyysstrategiaa, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat hyväksyneet. Samalla se on myös vahva ja positiivinen symboli sille, mitä Eurooppa merkitsee yksittäiselle EU-kansalaiselle.

Liittymissopimukset allekirjoittaessaan jäsenvaltiot lupasivat ryhtyä mahdollisimman pian soveltamaan tähän asiaan liittyvää yhteisön lainsäädäntöä täysimääräisesti. Tässä vaiheessa tehtävästä päätöksestä riippumatta jäsenvaltioiden on valmistauduttava avaamaan työmarkkinansa, jotta ne voivat täyttää sopimuksiin perustuvat sitoumuksensa.

Siirtyminen työntekijöiden täysin vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa olisi komission mielestä vahva poliittinen signaali – varsinkin kun se ajoitettaisiin vuoden 2004 laajentumisen viisivuotispäivään. Siksi komissio kehottaa jäsenvaltioita harkitsemaan, antaako niiden työmarkkinoiden tilanne aiheutta jatkaa rajoitusten soveltamista; luonnollisestikaan kiistämättä jäsenvaltioille liittymissopimuksissa annettuja siirtymäjärjestelyihin liittyviä oikeuksia. Komissio suosittelee, että työmarkkinaosapuolet otetaan täysipainoisesti mukaan päätösten valmisteluun.

Kun otetaan huomioon talouden nykykehitys ja sen mahdolliset vaikutukset työmarkkinoiden tilanteeseen, työntekijöiden rajatylittävä liikkuvuus näyttää sääntelevän itse itseään ja vähenevän taloudellisen taantuman aikana. Komissio muistuttaa, että liittymissopimukseen sisältyy suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltio, joka päättää soveltaa työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvää EY-lainsäädäntöä, voi vielä myöhemmin hakea lupaa ottaa uudelleen käyttöön rajoituksia, jos sen työmarkkinoilla ilmenee tai uhkaa ilmetä häiriöitä.

Komissio palauttaa lisäksi mieliin liittymissopimuksen määräyksen, jonka mukaan jäsenvaltio, joka kansallisilla toimenpiteillään edelleen rajoittaa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta liittymispäivästä viisi vuotta kestävä kauden päättyessä, voi komissiolle siitä ilmoitettuaan jatkaa toimenpiteiden soveltamista liittymispäivästä seitsemän vuoden päähän ulottuvan kauden loppuun, jos sen työmarkkinoilla esiintyy

tai uhkaa esiintyä vakavia häiriöitä. Tällöin komissio tarkastelee jäsenvaltioiden toimittamaa näyttöä perussopimusten valvojan roolinsa mukaisesti.

ANNEX 1: Statistical Annex

Table A1: Share of foreign nationals resident in the EU-27 by broad group of citizenship, 2003 – 07 (% of total population)

Host country	Resident foreign nationals from ...																			
	EU-15 Member States					EU-10 Member States					EU-2 Member States (BG/RO)					Non-EU-27 countries				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
	% of total resident population																			
BE 1)	4.8	5.2	5.2	4.9	5.0	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.0	0.1	0.1	0.2	0.2	2.1	2.5	2.4	2.4	2.8
DK 2)	1.0	1.1	1.1	1.1	1.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	3.7	3.6	3.5	3.6	3.7
DE 3)	2.2	2.0	2.0	2.2	2.2	0.6	0.5	0.6	0.7	0.7	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	5.8	6.1	5.4	5.7	5.8
IE 4)	3.5	3.5	3.8	3.9	3.9	1.0	1.3	2.8	4.3	5.8	:	:	:	:	:	3.0	3.2	3.1	3.5	3.7
EL 1)	0.2	0.2	0.3	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.5	0.5	3.7	4.1	4.2	4.3	4.9
ES 3)	1.3	1.5	1.7	2.2	2.4	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3	0.6	0.9	1.1	1.5	1.9	4.6	5.3	6.1	6.4	7.2
FR 1)	1.8	1.8	1.6	1.7	1.8	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	2.8	2.9	2.9	2.8	3.1
IT 2)	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3	0.5	0.5	0.6	1.1	2.8	3.3	3.6	3.9	4.2
LU 1)	34.0	34.0	36.2	35.6	37.3	:	:	:	0.6	0.8	:	:	:	:	:	3.4	3.8	3.0	3.3	3.4
NL 3)	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.2	2.2	2.2	2.1	2.2
AT 2)	1.6	1.7	1.8	1.9	2.1	0.7	0.8	0.9	1.0	1.1	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	6.5	6.5	6.6	6.5	6.5
PT 1)	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	:	:	:	:	:	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	1.8	2.0	2.3	2.2	2.7
FI 2)	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.4	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	1.4	1.4	1.5	1.6
SE 3)	2.1	2.1	2.1	2.1	2.1	0.2	0.3	0.3	0.4	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.9	2.9	2.8	2.6	2.6
UK 1)	1.6	1.6	1.7	1.6	1.6	0.2	0.3	0.5	0.8	1.1	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	2.9	3.2	3.3	3.6	3.9
EU-15 6)	1.6	1.6	1.6	1.7	1.7	0.2	0.3	0.3	0.4	0.5	0.2	0.2	0.3	0.3	0.5	3.7	4.0	4.0	4.2	4.5
CZ 3)	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.5	0.5	0.7	0.8	0.8	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	1.2	1.8	1.6	1.8	2.0
EE 1)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	18.3	18.1	16.2	15.6	16.2
CY 1)	:	5.8	5.6	5.9	5.4	:	0.1	0.2	0.4	0.3	:	0.5	0.7	0.7	1.7	:	4.8	4.7	4.8	5.7
LV 3)	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	:	22.0	21.1	19.7	18.7	16.4
LT 3)	:	0.0	0.0	0.0	0.1	:	0.0	0.0	0.0	0.0	:	0.0	0.0	0.0	0.0	:	0.6	0.7	0.6	0.7
HU 3)	0.1	0.1	0.2	0.3	0.2	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.7	0.6
MT 5)	1.4	1.3	0.9	0.8	1.0	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0.8	1.4	1.5	1.3	0.9
PL 1)	:	0.0	0.1	0.0	0.0	:	0.0	0.0	0.0	0.0	:	:	:	:	:	:	0.1	0.1	0.1	0.1
SI 3)	0.1	0.1	0.1	0.1	0.5	0.0	0.0	0.0	0.0	:	0.0	0.0	0.0	0.0	:	2.2	2.1	2.3	2.5	6.3
SK 3)	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1
EU-10 6)	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	1.5	1.6	1.5	1.4	1.5
BG 1)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
RO 3)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	:	0.0	0.0	0.0	0.0	:	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
EU-2 6)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
EU-27 6)	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	0.2	0.2	0.3	0.4	0.4	0.2	0.2	0.2	0.3	0.4	3.2	3.4	3.4	3.5	3.8

Sources: Eurostat EU LFS, Eurostat population statistics, national data sources, DG Employment estimates. “:” figures too small to be reliable or not available.

Note: Choice of data sources according to data availability for individual countries. — For population statistics end of year data, for LFS 4th quarter data. — Figures not fully comparable between Member States due to the use of different sources. — Data from the LFS should be treated with some caution due to limitations of the survey with regard to foreign populations, in particular concerning coverage of very recent migrants and collective households, relative levels of non-response and small sample sizes. — 1) EU LFS quarterly data, 4th quarter. — 2) National and Eurostat population statistics. — 3) Eurostat population statistics, 2007 DG Employment estimate. — 4) CSO Ireland, Quarterly national household survey, 4th quarter; for 2003 3rd quarter 2004; Nationals from BG and RO included under non-EU-27 nationals until 2006 and under EU-10 nationals in 2007. — 5) EU LFS quarterly data, 4th quarter. EU-10 and EU-2 nationals included under non-EU-27. — 6) EU totals and sub-totals are only of an indicative nature as they are the sum of country values that stem from different sources; EU totals and sub-totals include country data which are not shown individually due to small sample size.

Table A2: Number of foreign nationals resident in the EU-27 by broad group of citizenship, 2003 – 07 (in 1 000)

Host country	Resident foreign nationals from ...																			
	EU-15 Member States					EU-10 Member States					EU-2 Member States (BG/RO)					Non-EU-27 countries				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
	1,000 persons																			
BE 1)	494	539	545	523	533	13	15	17	19	23	4	6	10	16	19	220	260	250	254	303
DK 2)	56	57	59	63	68	10	11	13	16	22	2	2	2	2	3	199	194	192	193	202
DE 3)	1,850	1,660	1,654	1,783	1,773	482	440	483	564	600	133	113	112	120	119	4,802	5,017	4,448	4,725	4,741
IE 4)	111	112	127	132	136	31	44	94	148	203	:	:	:	:	:	98	105	105	121	129
EL 1)	19	24	27	28	26	25	32	29	29	34	32	41	47	48	56	396	436	450	461	522
ES 3)	536	644	765	982	1,068	42	56	71	103	150	252	371	490	664	843	1,925	2,300	2,676	2,856	3,240
FR 1)	1,035	1,074	954	1,050	1,116	40	45	38	39	39	20	14	14	29	36	1,675	1,696	1,729	1,691	1,889
IT 2)	134	138	143	149	158	56	69	81	95	118	189	264	315	362	659	1,611	1,931	2,131	2,332	2,498
LU 1)	154	155	163	163	173	:	:	:	3	4	:	:	:	:	:	15	17	14	15	16
NL 3)	211	210	210	211	229	13	18	23	29	36	4	5	5	5	4	363	363	356	348	365
AT 2)	127	138	150	162	175	60	69	77	84	90	27	28	30	30	37	531	537	542	536	539
PT 1)	38	45	37	40	41	:	:	:	:	:	10	8	13	14	27	185	213	241	236	283
FI 2)	19	19	20	21	22	16	17	18	21	24	1	1	1	1	1	70	71	74	78	84
SE 3)	186	186	186	188	196	21	23	27	34	44	3	3	3	3	2	259	261	256	241	241
UK 1)	935	913	978	940	934	112	168	281	479	662	13	21	28	35	37	1,707	1,857	1,947	2,123	2,271
EU-15 6)	5,906	5,913	6,018	6,435	6,648	923	1,005	1,253	1,664	2,048	691	877	1,070	1,330	1,845	14,055	15,257	15,410	16,209	17,322
CZ 3)	13	15	19	24	17	50	51	68	78	85	6	6	7	7	7	126	182	164	186	208
EE 1)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	246	244	217	209	216
CY 1)	:	42	41	44	41	:	1	2	3	2	:	4	5	5	13	:	35	35	35	43
LV 3)	1	2	2	2	2	3	3	4	4	9	0	0	0	0	:	510	487	451	426	372
LT 3)	:	1	1	1	2	:	1	1	1	1	:	0	0	0	0	:	22	22	21	24
HU 3)	12	10	18	25	20	5	4	7	8	5	57	69	67	68	69	56	61	63	66	57
MT 5)	6	5	4	3	4	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	3	5	6	5	4
PL 1)	:	10	17	12	10	:	1	2	3	2	:	:	:	:	:	:	16	20	49	37
SI 3)	1	1	2	2	9	0	0	1	1	:	0	0	0	0	:	43	43	46	51	127
SK 3)	3	3	5	7	18	9	8	9	11	12	3	1	1	1	1	15	10	10	13	5
EU-10 6)	37	90	110	122	123	70	70	95	111	118	66	81	81	82	90	999	1,106	1,036	1,062	1,093
BG 1)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	10	9	10	8	9
RO 3)	5	5	5	5	5	0	0	0	0	:	0	0	0	0	:	19	19	20	20	20
EU-2 6)	6	6	6	5	6	0	0	1	1	:	0	0	0	0	:	30	28	30	28	29
EU-27 6)	5,949	6,009	6,135	6,563	6,777	995	1,077	1,351	1,777	2,166	757	959	1,152	1,413	1,935	15,083	16,392	16,475	17,299	18,445

Sources: Eurostat EU LFS, Eurostat population statistics, national data sources, DG Employment estimates. “:” figures too small to be reliable or not available.

Note: Choice of data sources according to data availability for individual countries. — For population statistics end of year data, for LFS 4th quarter data. — Figures not fully comparable between Member States due to the use of different sources. — Data from the LFS should be treated with some caution due to limitations of the survey with regard to foreign populations, in particular concerning coverage of very recent migrants and collective households, relative levels of non-response and small sample sizes. — 1) EU LFS quarterly data, 4th quarter. — 2) National and Eurostat population statistics. — 3) Eurostat population statistics, 2007 DG Employment estimate. — 4) CSO Ireland, Quarterly national household survey, 4th quarter; for 2003 3rd quarter 2004; Nationals from BG and RO included under non-EU-27 nationals until 2006 and under EU-10 nationals in 2007. — 5) EU LFS quarterly data, 4th quarter. EU-10 and EU-2 nationals included under non-EU-27. — 6) EU totals and sub-totals are only of an indicative nature as they are the sum of country values that stem from different sources; EU totals and sub-totals include country data which are not shown individually due to small sample size.

Foreign citizens

EU-15 EU-10 EU-2 (BG/RO) non-EU-27 countries

Resident in	Year	EU-15	EU-10	EU-2 (BG/RO)	non-EU-27 countries
resident in EU-15	2003	1.5	0.4	0.1	3.7
	2004	1.5	0.4	0.1	4.0
	2005	1.5	0.4	0.1	4.0
	2006	1.6	0.4	0.1	4.2
	2007	1.7	0.5	0.1	4.5
resident in EU-10	2003	0.1	0.1	0.0	1.4
	2004	0.1	0.1	0.0	1.8
	2005	0.1	0.1	0.0	1.8
	2006	0.1	0.1	0.0	1.8
	2007	0.1	0.1	0.0	1.8
resident in EU-2 (BG/RO)	2003	0.0	0.0	0.0	0.1
	2004	0.0	0.0	0.0	0.1
	2005	0.0	0.0	0.0	0.1
	2006	0.0	0.0	0.0	0.1
	2007	0.0	0.0	0.0	0.1

Note: see note to Table A1

	EU-27	EU-15	EU-10	EU-2		LU	IE	CY	BE	ES	AT	DE	UK	SE	FR	DK	NL	IT	EL	CZ	MT	HU	FI	PT	SK	LV	SI	LT	PL	RO
EU-15	1.4	1.7	0.2	0.0		3.7	3.9	5.4	5.0	2.4	2.1	2.2	1.6	2.1	1.8	1.2	1.4	0.3	0.2	0.2	1.0	0.2	0.4	0.4	0.3	0.1	0.5	0.1	0.0	0.0
EU-2	0.4	0.5	0.1					1.7	0.2	1.9	0.4	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	1.1	0.5	0.1		0.7	0.0	0.3	0.0			0.0	0.0	
EU-10	0.4	0.5	0.2			0.8	5.8	0.3	0.2	0.3	1.1	0.7	1.1	0.5	0.1	0.4	0.2	0.2	0.3	0.8		0.1	0.5		0.2	0.4		0.0	0.0	

Note: Luxembourg off scale. — Empty cells: figures too small to be reliable or not available. — For further notes see Table A1.

Table A3: Share of recently arrived foreign nationals among the total labour force (age group 15-64), 2007

Host country		Active working age foreign nationals resident 4 years and less from ...			
		EU-15 Member States	EU-10 Member States	EU-2 Member States	Non-EU-27 countries
		<i>in % of total active working age population</i>			
EU-15	BE	0.7	0.1	(0.1)	0.7
	DK	0.2	(0.1)	:	0.6
	DE	0.2	0.1	0.0	0.4
	IE	1.8	6.3	(0.2)	1.8
	EL	:	:	0.2	0.7
	ES	0.3	0.0	0.9	2.6
	FR	0.4	(0.0)	(0.0)	0.6
	IT	0.0	0.1	0.3	0.8
	LU	6.6	(0.6)	:	(0.6)
	NL	0.2	(0.0)	:	0.2
	AT	0.8	0.4	0.2	1.3
	PT	:	:	0.1	0.8
	FI	:	:	0.0	(0.2)
	SE	0.3	0.1	:	0.7
	UK	0.5	1.4	0.0	1.5
EU-10	CZ	0.0	0.3	:	0.1
	EE	:	0.0	0.0	:
	CY	1.2	(0.3)	1.1	4.9
	LV	:	:	0.0	:
	LT	:	:	0.0	:
	HU	:	:	0.1	(0.1)
	MT	:	0.0	0.0	:
	PL	:	:	0.0	:
	SI	:	:	0.0	(0.1)
	SK	0.0	:	0.0	0.0
EU-2	BG	0.0	0.0	0.0	:
	RO	:	0.0	0.0	:
EU-27		0.2	0.2	0.2	0.8

Sources: Eurostat EU LFS, annual data 2007.

Note: ":" – figures too small to be reliable. Any possible discrepancies with population data shown in tables A1 and A2 due to differences in data sources (e.g. age coverage, reference date, activity status).

Chart A3: Posted workers by sending country, 2006 (in 1 000)

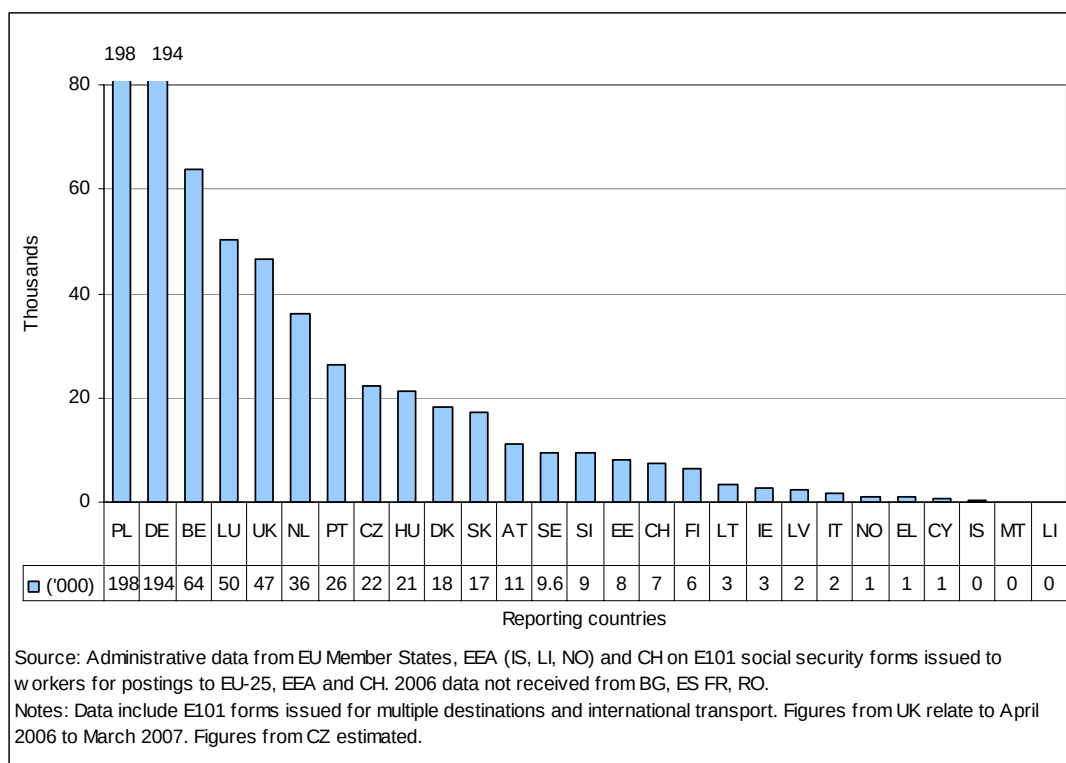

Chart A4: Posted workers from the EU-15 and EU-10 by receiving country, 2006 (in 1 000)

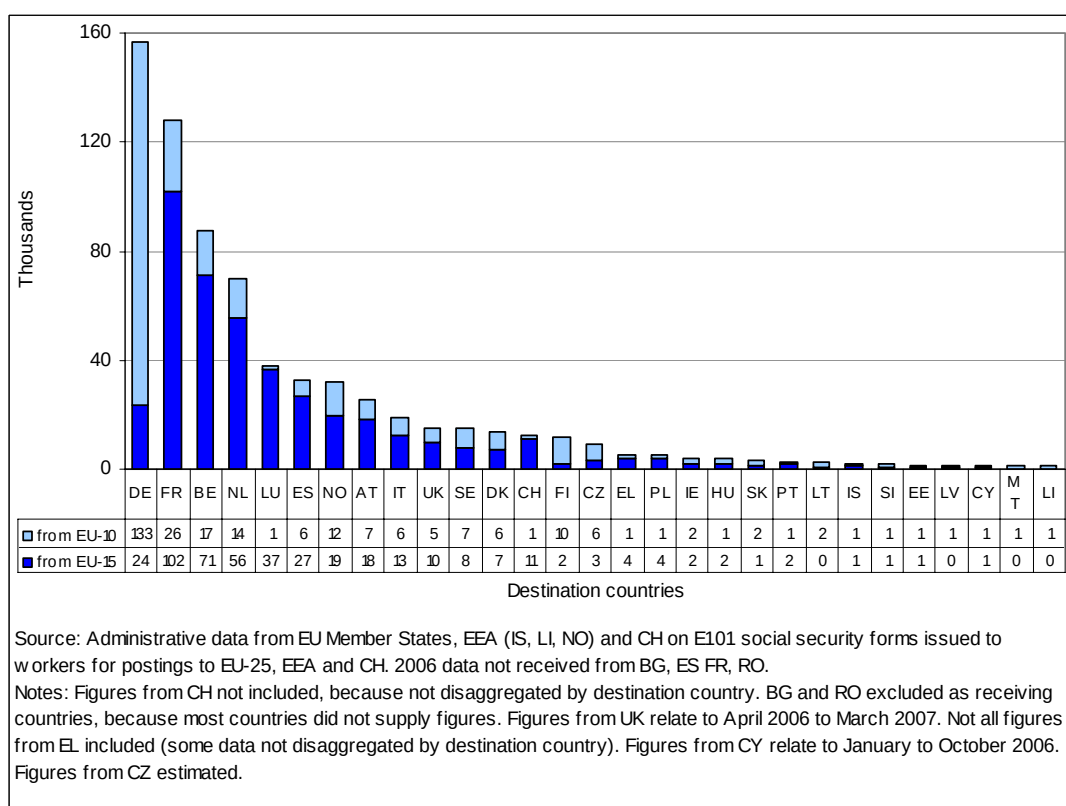
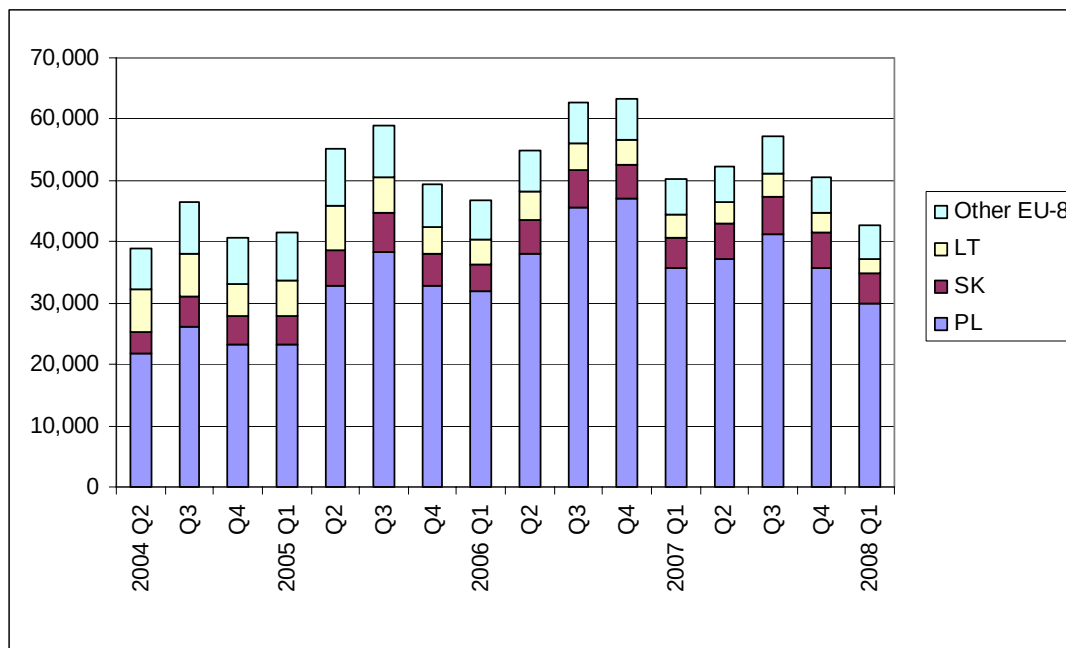
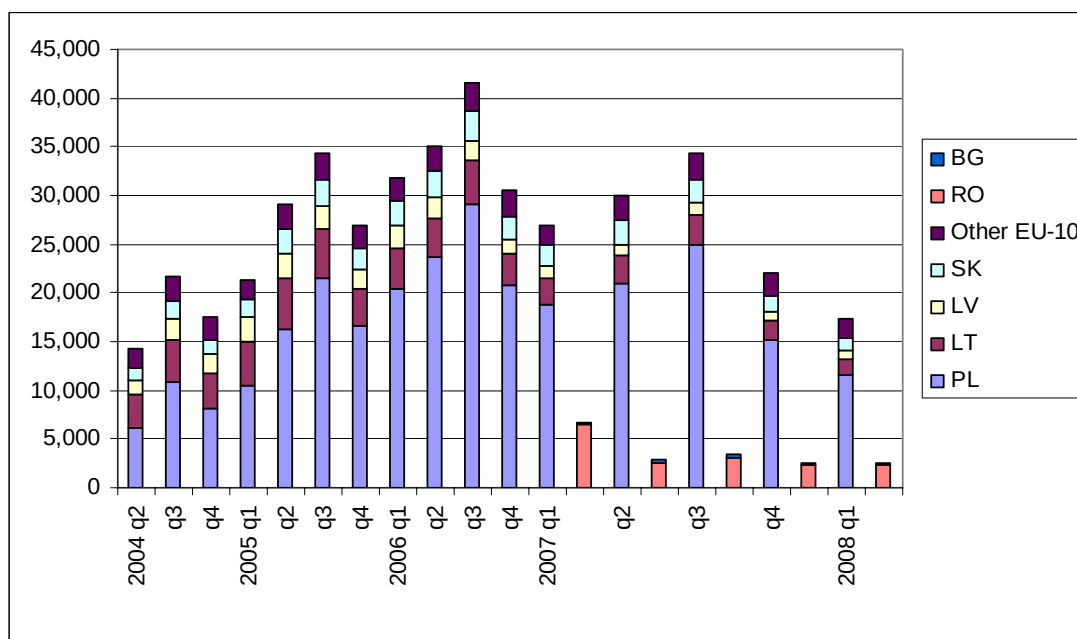

Chart A5: Inflow of EU-8 labour migrants to the UK

Source: UK Home Office, Accession Monitoring Reports. Approved applicants to the workers registration scheme.

Chart A6: Inflows from EU-10 and BG/RO to Ireland

Source: Irish Department of Social and Family Affairs, number of issued Personal Public Service Numbers.

Chart A7: Convergence of GNI per capita in PPS, 2000–07

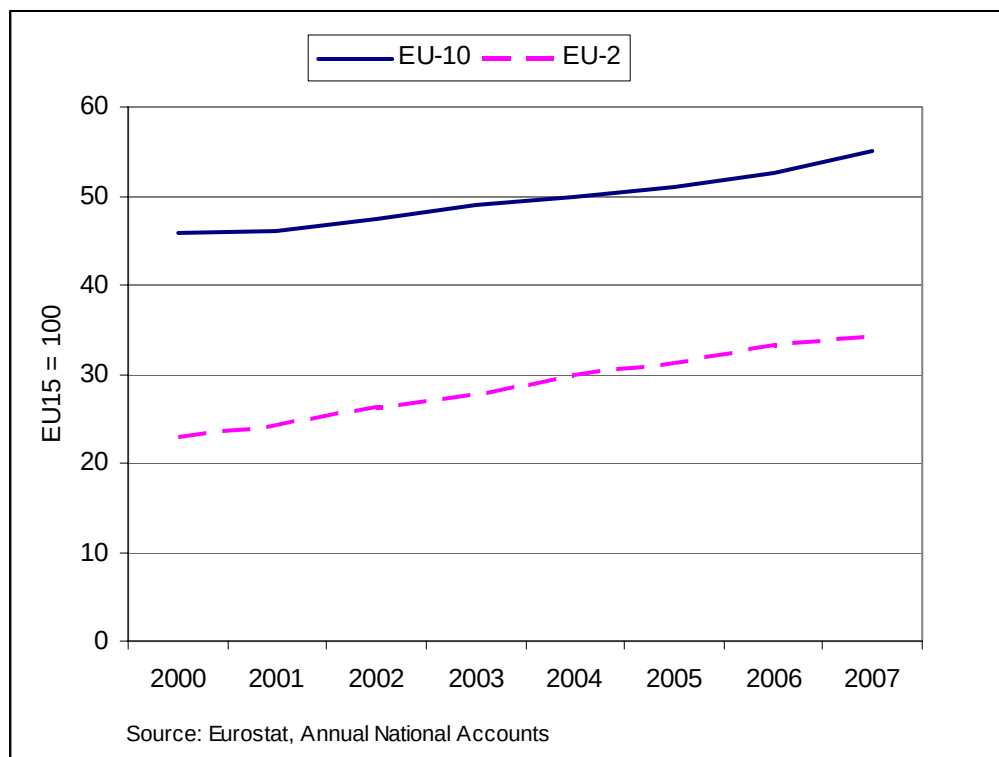

Chart A8: Unemployment rates in the EU, 2000 and 2007

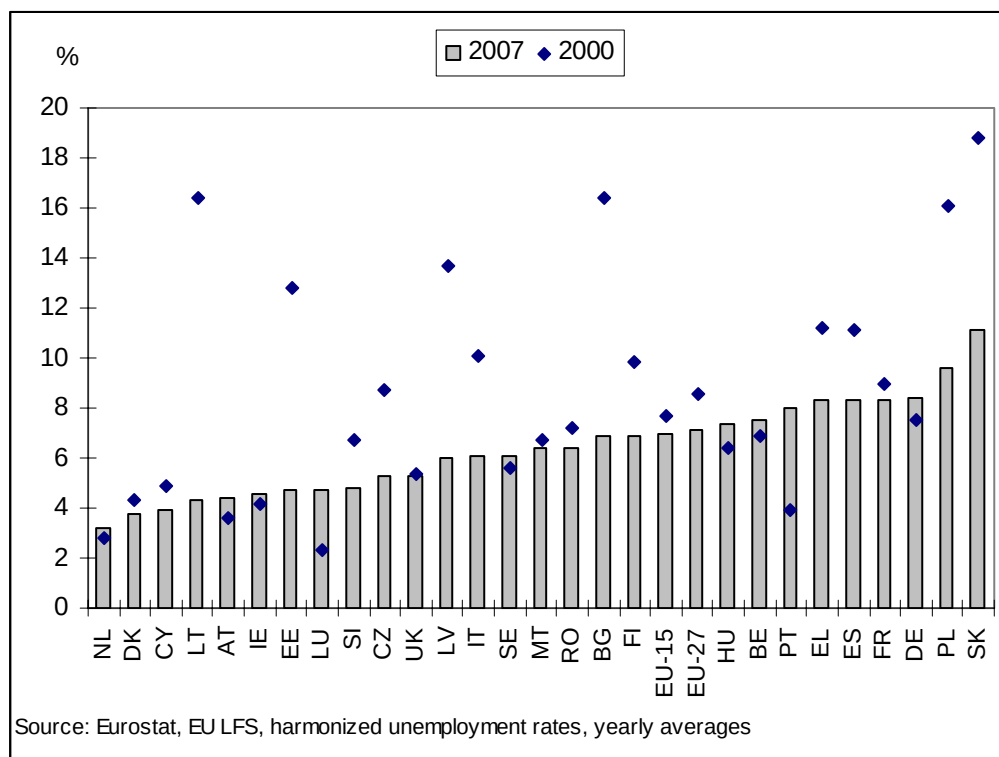
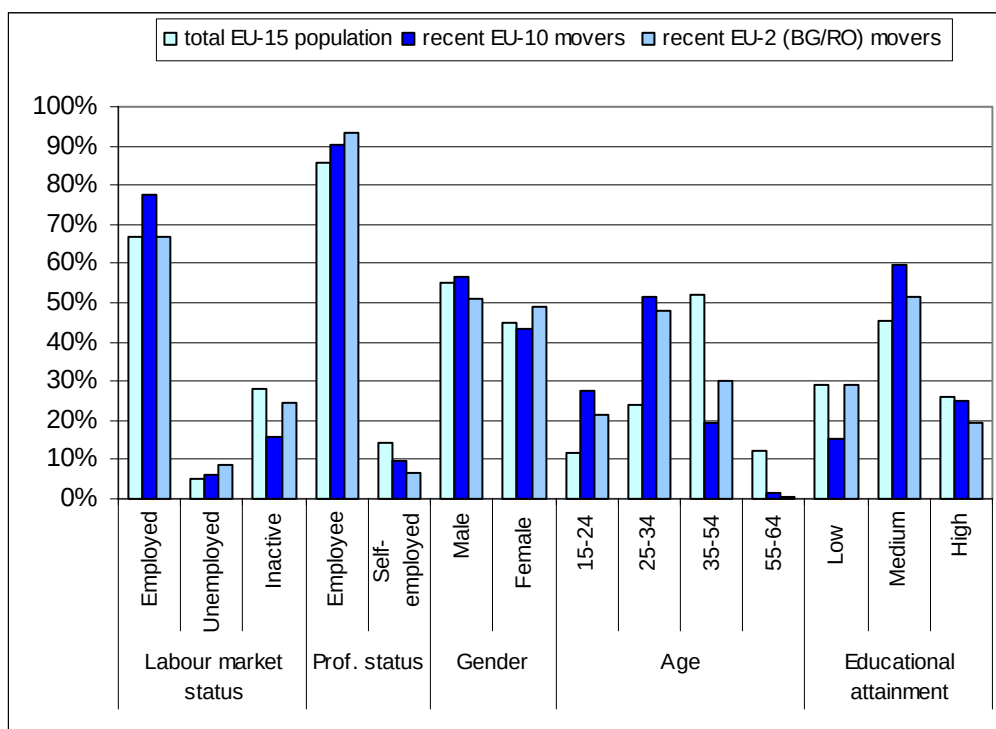

Chart A9: Socio-economic breakdown of recent movers from the EU-2/10 to the EU-15 (age group 15-64), 2007 (% of total per variable and group)

Source: Eurostat, EU LFS, annual data.

Note: Recent movers defined as persons resident 4 years or less in their EU-15 host country. Data on professional status, gender, age and educational attainment refer to active population aged 15-64, data on labour market status refer to total population aged 15-64. Data for the UK on educational attainment not included in the calculation due to problems with UK data concerning this variable.

Chart A10: Development of hourly gross wages and salaries in industry and services (excluding public administration) in major receiving countries, 2000 to 2008 (2000 = 100)

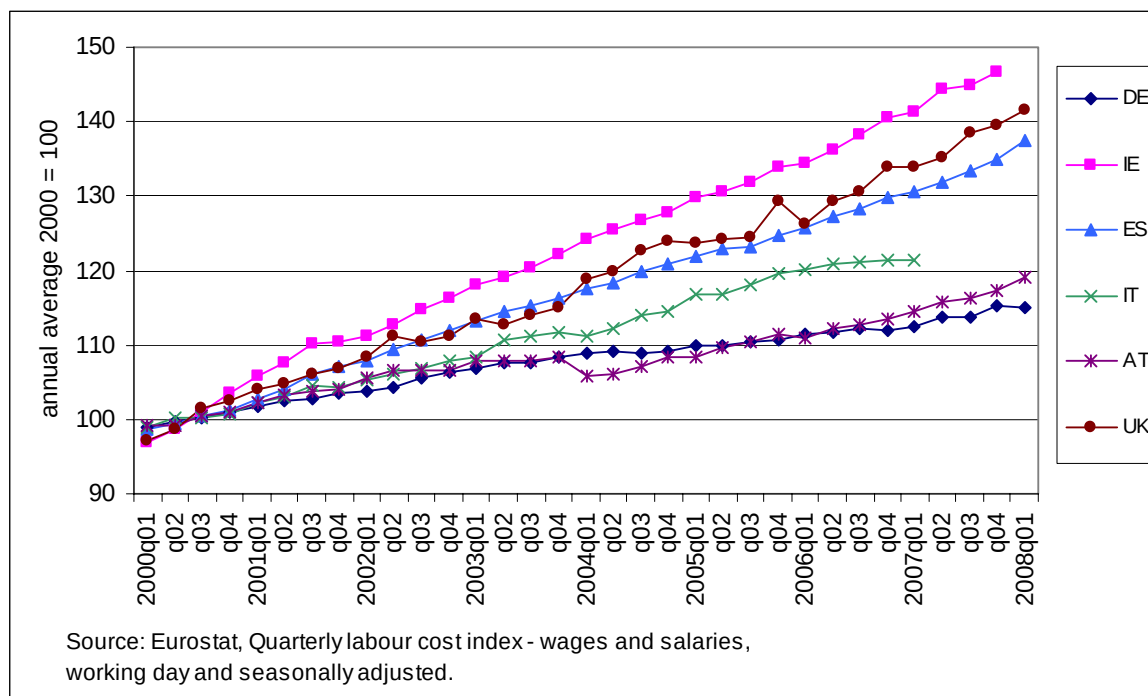

Chart A11: Overall unemployment rates in the main EU-15 receiving countries, 2000-2008

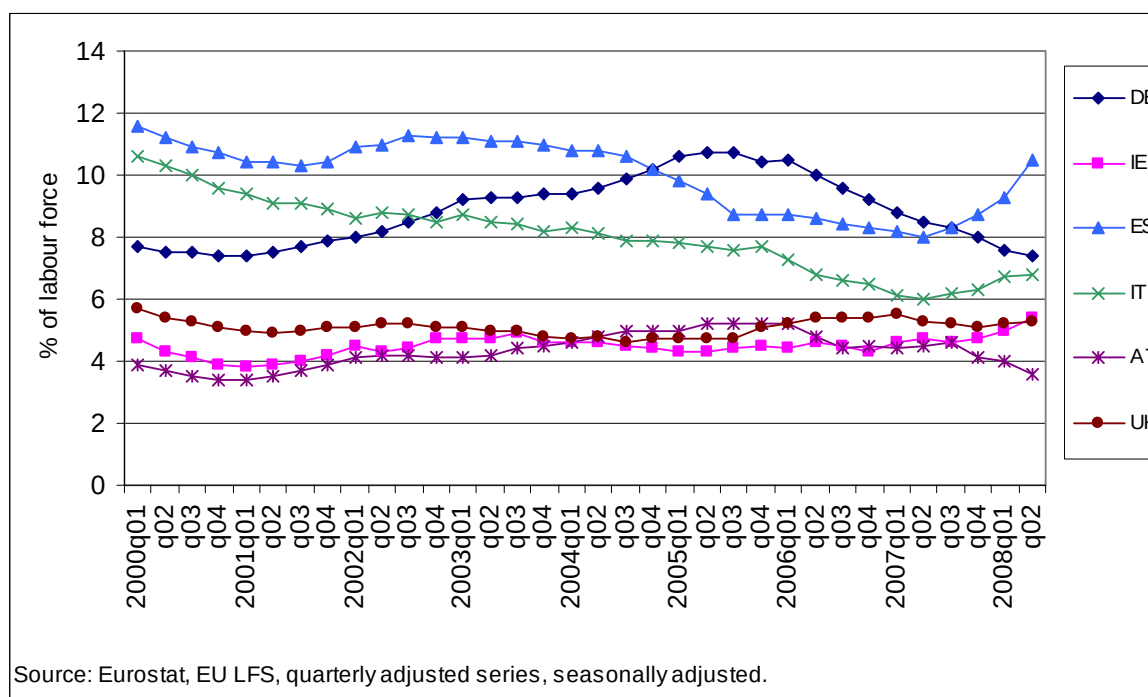

Chart A12: Overall employment rates in the main EU-15 receiving countries, 2000-2008

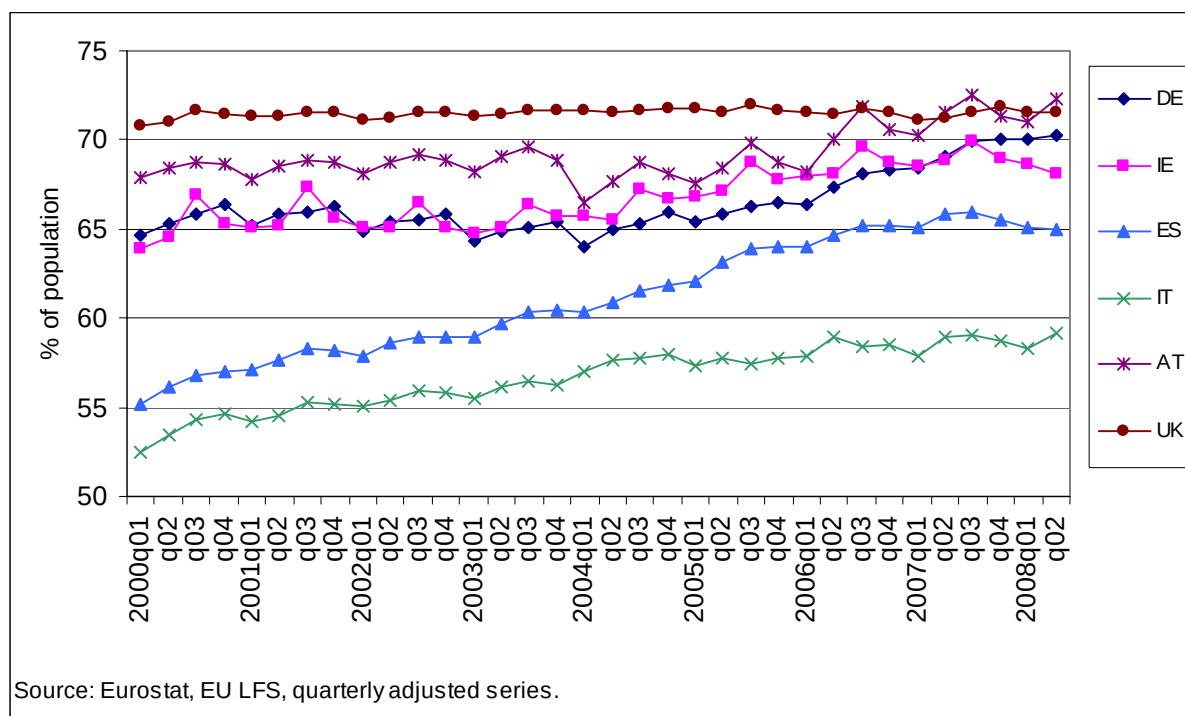
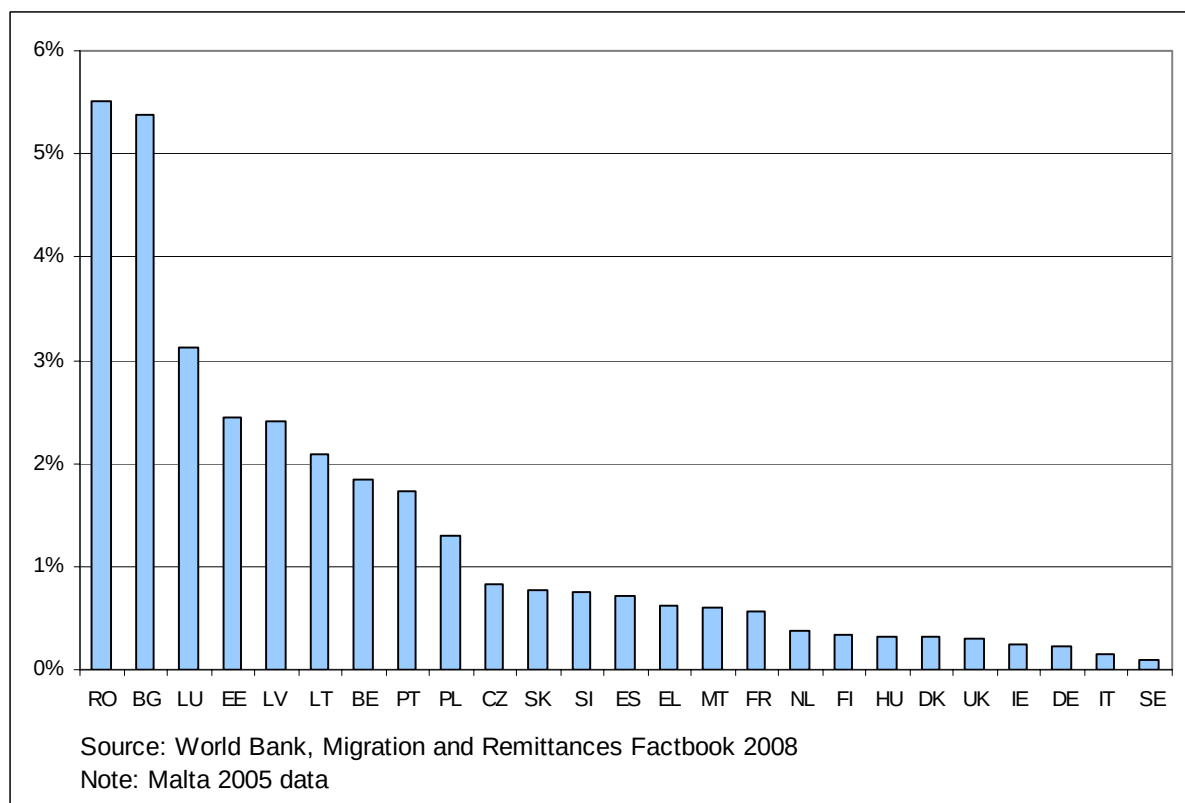

Chart A13: Workers' remittances (incl. compensation of employees) as a share of GDP, 2006 (%)

Annex 2: References

- Baas, T., H. Brücker and E. Hönekopp (2007), *EU-Osterweiterung, Beachtliche Gewinne für die deutsche Volkswirtschaft*, IAB Kurzbericht Nr. 6.
- Barrell, R., J. Fitz Gerald and R. Riley (2007), *EU enlargement and migration: assessing the macroeconomic impacts*, NIESR Discussion Paper No 292.
- Blanchflower, D., Saleheen, J., Shadforth, C. (2007), *The Impact of the Recent Migration from Eastern Europe on the UK Economy*, IZA Discussion Paper, No 2615.
- BMWi (2007), *Auswirkung der EU-Erweiterung auf Wachstum und Beschäftigung in Deutschland und ausgewählte Mitgliedstaaten. Bisherige Erfahrungen und künftige Entwicklungen unter besonderer Berücksichtigung der EU-Beitritte Bulgariens und Rumäniens*. Untersuchung im Auftrag des Bundesministeriums für Wirtschaft und Technologie (BMWi), Projekt 33/05.
- Brücker, H. et al. (2008), *Labour mobility within the EU in the context of enlargement and the functioning of the transitional arrangements*, forthcoming.
- Doyle, N., G. Hughes and E. Wadensjö (2006), *Freedom of movement for workers from Central and Eastern Europe: experiences in Ireland and Sweden*, SIEPS 2006:5.
- European Commission (2008): *Geographic Mobility in the context of EU enlargement*, in: Employment in Europe 2008 report, Chapter3.
- European Commission (2006), Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Report on the functioning of the transitional arrangements set out in the 2003 Accession Treaty (period 1 May 2004–30 April 2006)*, Luxembourg, COM(2006) 48 final.
- Longhi, S., Nijkamp, P. and Poot, J (2004), *A Meta-Analytic Assessment of the Effect of Immigration on Wages*, Tinbergen Institute Discussion Paper, TI 2004-134/3.
- Lemos, S. and J. Portes (2008), *The impact of migration from the new European Union Member States on native workers*.
- Longhi, S., Nijkamp, P. and Poot, J (2006), *The Impact of Immigration on the Employment of Natives in Regional Labour Markets: A Meta-Analysis*, IZA Discussion Paper No 2044.
- Ministry of Social Affairs and Employment of the Netherlands (2007), *More than 100.000 people from Central and Eastern Europe employed in the Netherlands*, press release 27 November.
- Pajares, M. (2007), *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2007. Análisis de datos de España y Cataluña*. Documentos del Observatorio Permanente de Inmigración, No 14.
- Pollard, N., Lattorre, M. and Sriskandarajah, D. (2008), *Floodgates or turnstiles? Post enlargement migration flows to (and from) the UK*, Institute for Public Policy Research (ippr).

Prettner, K. and A. Stiglbauer (2007), *Auswirkungen der vollständige Öffnung des österreichischen Arbeitsmarktes gegenüber den EU-8-Staaten*. Geldpolitik & Wirtschaft Q4.

UK Home Office (2008), *Accession Monitoring Report May 2004 — March 2008, A8 Countries*.

UK Home Office (2004), *Accession Monitoring Report May 2004 — December 2004*.